

Leerrendement neemt toe bij inzet van poppenspel

Klassikaal voorlezen of kijken naar een poppenspel. Met welk van deze twee taalactiviteiten raken heel jonge leerlingen meer betrokken en waar gaan ze beter van leren? Deze vragen onderzocht Mieke Nijboer in het kader van haar afstuderen aan de Master Sen opleiding Remedial Teaching van de OSO aan de Domstad Hogeschool Utrecht. En wat blijkt? Zowel de betrokkenheid als het leerrendement bij kleuters nam bij het poppenspel het meest toe. Haar scriptie *Kast in de klas, over betrokkenheid bij poppenspel* kreeg onlangs de tweede prijs bij de Scriptieprijs van de Landelijke Beroepsvereniging Remedial Teachers. • Mieke Nijboer

De gemiddelde betrokkenheid gemeten met de Leuvense betrokkenheidschaal lag bij het klassikaal voorlezen tussen matig tot hoog, bij het poppenspel was dit hoog. Het relatief leerrendement (woordenschat) was gemiddeld 15 procent hoger bij poppenspel. Daarnaast tekenden de kinderen na het poppenspel 2,5 keer zoveel thema-items en waren de tekeningen gekleurder en gedetailleerder.

De kinderen zijn het meest betrokken als aan de behoeften, de geestelijke en lichamelijke, en de daaruit voortvloeiende voorwaarden, tegemoet gekomen wordt. (Leavers)

Zowel klassikaal voorlezen als kijken naar poppenspel, voldoen aan die basale- en specifiek op taalontwikkeling gerichte voorwaarden van het kind. Bij poppenspel wordt de spreektaal gebruikt; het is flexibel inzetbaar qua onderwerp, duur en taalgebruik, en is voor de hele groep interactief. Het vergt wel enige voorbereiding. Voorlezen voldoet alleen aan alle voorwaarden van Leavers, als er wordt voorgelezen in een kleine groep. Deze voorwaarde

vraagt wat extra organisatie binnen de klas. Bij voorlezen komen de kinderen in aanraking met boekentaal. Omdat er veel boeken voorradig zijn vergt het minder voorbereidingstijd.

Kinderen worden geïntrigeerd door een pop en vooral als de pop zich beweegt (Feike Boschma, 1977)

Rond de jaren 80 werden er veel poppenspelen gepubliceerd, maar nu zijn poppenspelverhalen moeilijk te vinden. Evenals literatuur over poppenspel. Gelukkig kun je zelf ook een poppenspelverhaal verzinnen en het laten aansluiten bij de belevings- en ervaringswereld van het kind. Je kunt er van alles bij bedenken en toevoegen, zoals; muziek, licht, geluid en trucs. Je kunt voor de kast, naast de kast, boven de kast spelen, noem maar op. De mogelijkheden zijn dus onbegrensd. Het verhaal duurt voor kleuters circa 15 minuten, maar kan, naar gelang de interesse, aandacht en interactie van leerlingen, langer dan wel korter gemaakt worden. Het gebruik van rekwisieten wekt interesse, aandacht en

geven houvast aan het verhaal. Belangrijk is dat de kinderen, na het poppenspel, de opgeslagen belevingen kunnen uiten in een verwerking. Dit kan door die week over het thema te werken. Tevens kunnen de kinderen het poppenspel naspelen. Rekwisieten en decor verhuizen naar de kinderpoppenkast in de klas.

Bij poppenspel is het taalgebruik spreektaal. We hebben in het dagelijks leven veel meer met gesproken dan geschreven taal te maken (Verhallen&Verhallen, 2004). Het oefent de gespreksvaardigheid, waarbij functie-, taalhandelings- en abstracte gevoelswoorden aan bod komen. Het is een prima oefenvorm om gestandaardiseerde frasen en idioom en spreektaal te oefenen (consolideren). Tevens zijn taalbeschouwingoefeningen goed mogelijk met poppenspel. Te denken valt aan typetjes (aardig, gemeen, lief) in de poppenkast. De volgende vragen kunnen dan aan bod komen: Hoe doet hij dan? Waar aan zie je dat?

Door te luisteren en kijken naar poppenspel komen de volgende aspecten aanbod:

- het kind oefent spreektaal, gespreksvaardigheid
- poppenspel is een geschikt communicatiemiddel. Er ontstaan snel dialogen. Kinderen leren naar elkaar te luisteren en samen te werken en te spelen. Er is veel interactie
- het kind leert problemen op allerlei gebied te herkennen en op te lossen
- het kind leert om te gaan met conflicten; kinderen krijgen inzicht in de maatschappij
- het kind ontwikkelt improvisatievermogen, bedenkt nieuwe situaties
- het bevordert het zelfvertrouwen van het kind (via de pop kun je dingen doen die je normaal niet zou durven)
- het doet een beroep op alle 8 intelligenties (meervoudige intelligenties, Gardner)

Voor kinderen met speciale onderwijsbehoeften kan poppenspel een prima ondersteuning zijn bij communicatie- en taalproblemen en bij het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Het kan bijdragen aan:

- het oefenen van taal in al zijn facetten (woordenschat en zinnen maken)
- het oefenen van gespreksvaardigheid
- het uiten van emoties en gedachten
- het aanschouwelijk maken van hun ervaringen en daarmee om leren gaan
- het anders tegen de wereld aankijken/ identificeren met anderen
- oplossingen bedenken, het logisch nadenken/ omgaan met conflicten
- het geven van zelfvertrouwen
- het ontplooiën van eigen kwaliteiten.

De rt'er kan poppenspel ook inzetten tijdens haar werkzaamheden. Ze kan, al naar gelang de competenties van het kind, als volgt te werk gaan:

- rt'er speelt kort verhaal, kind speelt met één pop en rt'er met de andere(n) het spel na
- rt'er speelt samen met het kind, kind reageert op vragen
- rt'er speelt korte intro naar aanleiding van een actuele situatie. Ze heeft een gesprek daarover en speelt het verhaal met kind af
- rt'er speelt, kind vult aan
- kind speelt, rt'er vult aan.

Ook internationaal onderzoek laat de meerwaarde van poppenspel zien. In 2004/2005 is er in London en Manchester een onderzoek gedaan door Keogh, Naylor, Downing, Maloney en Simon onder de naam *Puppets Promoting Engagement and Talk in Science* (www.puppets-project.com). Zij zetten poppen in bij het inleidend verhaal in de natuurkundelessen op de basisschool. De resultaten waren erg bemoedigend. Poppenspel gaf een extra dimensie; de kinderen raakten gemotiveerd en waren sterk betrokken. De communicatie was optimaal. Alle kinderen namen deel aan de discussie en stelden vragen. In diverse landen is dit onderzoek opgepakt door universiteiten in steden als Reykjavik, Auckland, Dunedin, Nesna, Trondheim, Kristianstad, Stockholm en Singapore. In New Orleans promoot 'The Creative Institute', het spelen met poppen als de essentiële link tussen leren en spelen.

Het poppenspel mag, vooral in het begin, enige voorbereiding kosten, maar het plezier en rendement voor kinderen en leerkracht wegen hier ruimschoots tegenop. Kortom: kast in de klas en bij remedial teaching.

Literatuur

- Bosch, W. Boomsma, C. (2009) *Onderwijs aan het jonge kind... een vak apart*. Baarn: HBuitgevers
- Verhallen, M. & Verhallen, S. (2004) *Woorden leren woorden onderwijzen. Handreiking voor leraren in het basis- en voortgezet onderwijs*. Hoevelaken: CPS

Correspondentieadres: mieke.nijboer@live.nl

Mieke Nijboer

is al 36 jaar actief in het onderwijs. Ze startte haar carrière als kleuterleidster en werkte in die tijd tevens bij poppentheater De trekwagen in Doetinchem. Ze was drie jaar adjunct-directeur op een basisschool, begeleidde daarna leerkrachten en rugzakleerlingen en is nu remedial teacher op een basisschool in Varik. Ze voltooide in 2010 de opleiding Remedial Teaching in Utrecht.